

UTLÅTANDE ÖVER RIKETS FÖRSLAG TILL GYMNASIELAG OCH ÄNDRING AV LAG OM ANORDNANDE AV STUDENTEXAMEN

En ny reform av gymnasieutbildningen är på gång i riket. Syftet med reformen är att öka gymnasieutbildningens attraktionskraft som en allmänbildande utbildningsform vilken ger behörighet för fortsatta studier vid högskola, att förbättra utbildningens kvalitet och inlärningsresultaten samt att göra övergången från studierna på andra stadiet till studier på högskolenivå smidigare. Mer individuella och flexibla studier eftersträvas, vilket leder till intensifierad handledning och stöd samt att studier över läroämnesgränser och högskolesamarbete bör ske.

I propositionen (OKM/41/010/2017) föreslås att en ny gymnasielag stiftas samt att ändringar i lagen om anordnande av studentexamen görs. Lagarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2019.

Utlåtandets centrala innehåll

- *Allmänna bestämmelser*
  - Förutom den vanliga gymnasiala utbildningen tar lagstiftningen fasta på gymnasieutbildningens vidare syfte, något som inte är nytt i riket men nog skulle vara skäl att implementera även på Åland, när man skriver "att förbereda invandrare och personer med ett främmande språk som modersmål för gymnasieutbildning och ge de studerande språkliga och andra behövliga färdigheter för övergången till gymnasieutbildning.
- *Samarbete och anskaffning av utbildning*
  - Utbildningsanordnaren ska samarbeta med anordnare av grundläggande utbildning, gymnasieutbildning och yrkesutbildning, högskolor samt aktörer inom arbets- och näringslivet". Samma skrivning finns redan indirekt i den åländska LP men är mer accentuerad i det finländska lagförslaget.
- *Undervisning*
  - Gymnasieutbildning ordnas separat för unga och vuxna med olika lärokurser. Utbildningen som förbereder för gymnasieutbildning utgör en lärokurs vars målsatta tid är ett år. En bra inkörspport till gymnasiestudier skapas således.
  - 75 kurser för en fullgjord examen ersätts med 150 studiepoäng. Vilka kurser som ska ingå i examen utfärdas genom förordning av statsrådet.
  - Lärokursen för gymnasieutbildning och utbildning som förbereder för gymnasieutbildning kan även på det sätt som bestäms i utbildningsanordnarens läroplan innefatta andra studier som lämpar sig för gymnasietets uppgift än de som föreskrivs genom förordning av statsrådet. Studierna är valbara för den studerande. Inget nytt men ack så viktigt för att kunna profilera det lokala och åländska perspektivet.
  - Utbildningsanordnaren ska utarbeta en läroplan som bestämmer om genomförandet av undervisningen, handledningen av studierna och stödet till lärandet, studieperioderna som erbjuds de studerande och studieprestationerna som förutsätts för att delta i dem samt om noggrannare mål för och innehåll i undervisningen. OBS! Det är här skäl för Åland att noggrant följa med läroplansarbetet på fastlandet eftersom de inte bara ligger till grund för studentproven utan även för den validering av kurser UHR gör. Den

valideringen är oerhört viktig att följa och uppdatera så att åländska studerande har behörigheter att söka till olika utbildningar i Sverige.

- En del av studierna i gymnasieutbildningens lärokurs ska ordnas i samarbete med en eller flera högskolor. Undervisningen enligt lärokursen ska ordnas så att den studerande har möjlighet att utveckla sitt internationella kunnande samt sitt arbetslivs- och företagarkunnande. Bra, men mer problematiskt på mindre orter om inte genomtänkta digitala lösningar används. Detta är ett intressant utvecklingsområde inom vilket Åland verkligen kan profilera sig.
- En del av undervisningen i gymnasieutbildningens lärokurs kan också ges på något annat undervisningsspråk än det som avses i 13 § 1 mom., om detta inte äventyrar den studerandes möjligheter att följa undervisningen och slutföra lärokursen och studentexamen. Är detta ett uppslag till ökad internationalisering, att vissa kurser inom gymnasiet kanske börjar ges på t ex engelska? Notera att undervisningsspråket fortfarande är svenska, finska, samiska, rommani eller teckenspråk.
- **Antagning**
  - Närmare bestämmelser om antagningsgrunderna för unga till gymnasieutbildning och hur de betonas i studerandeantagningen utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet. Berör inte Åland men såväl studieinfo samt KOSKI bör noggrant utredas. De åländska ungdomarna får inte förfördelas på något sätt.
- **Studerandes rättigheter och skyldigheter**
  - En studerande som inte har slutfört sina studier inom den tid som föreskrivs i 23 § 2 mom. eller inom den extra tid som beviljats och en studerande som inte har beviljats extra tid för att slutföra studierna, förlorar sin studierätt. Studierätten förloras även av en studerande som utan att anmäla giltigt skäl uteblir från undervisningen och om det är uppenbart att han eller hon inte har för avsikt att fortsätta studierna. Skrivningen "om det är uppenbart" känns synnerligen subjektivt. Ett förtydligande bör ske.
  - Rätten till handledning för ansökan till andra studier införs.
  - Den som har slutfört gymnasieutbildningens lärokurs men inte fått en plats för fortsatta studier i examensinriktad utbildning har rätt att få handledning som anknyter till ansökan till studier och karriärplanering under det år som följer på året då lärokursen slutfördes. *Detta blir en resursfråga för studiehandledningen!*
  - En plan för fortsatta studier och karriären ska upprättas vid sidan om studieplan och plan för studentexamen. Det innebär inalles tre olika planer.
  - Stöd för lärandet: specialundervisning och annat stöd för lärande enligt individuella behov införs. Om studerandes rätt till assistenttjänster som studierna förutsätter, särskilda hjälpmedel och andra tjänster föreskrivs separat. Hur dessa kommer att se ut måste nog följars. Det indikerar i alla fall en intressant utveckling! Klart är att lärarkåren bör genomgå adekvat fortbildning.
  - Att gymnasiet regelbundet ska utvärderas av studerandes vårdnadshavare är även det något nytt.
- **Bedömning**
  - En studerande som inte har godkänts i ett ämne eller som önskar höja sitt vitsord ska ges möjlighet att höja sitt vitsord. Hur stort merarbete blir detta jämfört med nu? Bör skapas klara regler.
  - I språkundervisningen ska den studerandes muntliga språkkunskap bedömas utöver de övriga delområdena inom språkkunskapen. Den muntliga språkkunskapen kan bedömas genom ett separat prov.

- I fråga om bedömningen av varje enskild studieperiod beslutar den studerandes lärare eller, om lärarna är många, lärarna gemensamt. I fråga om slutbedömningen för ett läroämne beslutar **rektorn** och den studerandes lärare gemensamt. Nytt moment, möjligen som ett led i de mer ämnesövergripande helheterna som kanske blir en verklighet.
- Ändringsökande
  - Begäran om omprövning och sökande av ändring hos förvaltningsdomstolen. Känns som en mer rättssäker process på fastlandet jämfört med Åland.
- Studentexamen
  - Den som genomgår gymnasieutbildningens lärokurs och som inte har läst de lärokurser som avses i 4 § 1 mom., men som annars kan anses ha tillräckliga förutsättningar att klara provet kan av särskilda skäl delta i det genom beslut av rektorn.
  - Ett godkänt studentprov får tas om utan begränsningar. Ett underkänt prov får tas om tre gånger.

Kort summering

Lagändringen betonar starkt en god allmänbildning. Lagförslaget ger gymnasierna möjligheter att skraddarsy utbildningsprogram som överskrider läroämnesgränserna. Men hur definieras en bred allmänbildning. Vad ska vara viktigt i framtiden? Samarbete över gränser och att utnyttja nätverk utanför landet kan vara en del av allmänbildningen.

Det är positivt att specialundervisningen och studiehandledningens roll stärks och att stödet finns inskrivet i lagförslaget. Många studerande är i behov av stöd och handledning. Allmänbildning kan stärkas genom tvärvetenskapliga studier, det ser jag som positivt. Myntets baksida: hurdan specialundervisning ska ges eftersom studentskrivningarna fortsättningsvis är en obligatorisk del av gymnasiet som skrivs på egen hand. Eller kommer nästa stora reform att röra studentskrivningarna.

Kan de 150 poängen ses mera som studiehelheter där man till exempel kan ha många olika ämnen i samma studiehelhet eller att man kan slå ihop flera nuvarande kurser till en studiehelhet. Det är ett sätt att komma ifrån tänkandet med enskilda kurser. Oklarhet råder!

Som vanligt är tidtabellen för lagförslaget allt för kort. Lagen ser ut att drivas igenom för snabbt. Ny läroplan infördes hösten 2016 och nu är det aktuellt med en ny gymnasielag. Eftersom den nya förordningen inte ännu är klar är det svårt att ta ställning till lagen. På kort tid skall många nya förändringar genomföras i gymnasiet: ny läroplan, digitalisering av studentexamen och nu en ny gymnasielag. Det är många tunga och viktiga förändringarna på kort tid när vi kanske skulle behöva arbetsro i gymnasiet.

En nyhet i lagförslaget är att elever erbjuds möjlighet att obegränsat antal gånger förnya studentexamen. Varför? Det sporrar knappast studerande att öka förberedelserna inför skrivningarna, snarare tvärtom.

Dessutom krävs större resurser.

Slutligen, att stärka samarbetet med högskolorna är lovvärt men hur samarbetet konkret ska se ut tåla att tänkas på. Hur förhåller sig universitet och högskolor till lagförslaget? Många frågetecken återstår att reta ut.